

I — GENEL OLARAK GÖREV VE YETKİ KONUSU

Zühal ÇOKAR (*)

Bilindiği üzere; Hukuk dilinde «GÖREV» deyimini, belli bir davaya hangi yargı yerinde bakılacağını anlatmak üzere kullanılır. Bir uyuşmazlığın, konusu itibariyle hangi yargı düzeninde ve o düzen içinde yer alan hangi mahkemede görüleceği, göreve ilişkin hukuk kurallarıyla düzenlenir.

Genel anlamda yetki ise; bir davanın görevli yargı yerlerinden hangisinde bakılacağını ifade eder. Mahkemelerin yargısal hak alanları, yer olarak belirlenmiş olup, yargı çevresi olarak da ifade edilmektedir. Bir uyuşmazlığın coğrafi yönden ülkenin neresindeki yargı yerinde görüleceği ve çözümleneceği hususu da yetki kurallarıyla belirlenir.

II — İDARİ YARGIDA GÖREV VE YETKİ SORUNUNUN DOĞUŞU

20.1.1982 tarihinde yürürlüğe giren 2575 Sayılı Danıştay Kanunu, 2576 Sayılı Bölge İdare, İdare ve Vergi Mahkemelerinin Kuruluşu Ve İşleyişi Hakkındaki Kanun ve 2577 Sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu ile, ülkemizde yeni bir idari yargı düzeni oluşmuş, iki dereceli yargı sistemi kurulmuş, bunun doğal sonucu olarak da idari yargıda görev ve yetki sorunu ortaya çıkmıştır.

2575 sayılı Danıştay Kanunundan önce; Danıştay, genel görevli ve yetkili ilk derece ve son derece yüksek idare mahkemesi olduğundan,

(*) Zühal ÇOKAR, İstanbul Bölge İdare Mahkemesi Başkanındır.

Danıştay Daireleri arasında görev ayrımına uyularak dosyaların konusuna göre, bir daireden diğer daire veya kurula gönderilmesi mümkün oluyor, yetki sorunu ise, hiç uygulama alanı bulmuyordu.

1982 yılında yürürlüğe giren 2575 Sayılı Danıştay Kanunu ile; Danıştay, temyiz ve içtihat Mahkemesi haline gelmiş bulunmaktadır. (Ancak aynı kanununun 24. maddesi ile «Özel Görevli Kılındığı» ilk derecede bakacağı davalar hariç).

2576 Sayılı Kanun ile de; İdari Yargı düzeninde üst mahkeme olarak (istinaf mahkemesi niteliğinde) Bölge İdare Mahkemesi, ilk derece mahkemesi olarak da «İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemeleri» kurulmuştur. Mahkemelerin illere göre dağılımı hk. bk. Ek: Liste.

III — İLK DERECE MAHKEMELERİNİN (İDARE VE VERGİ MAHKEMELERİNİN) YAPISI VE İŞLEYİŞİ HAKKINDA KISA BİR BİLGİ :

20.1.1982 günü yürürlüğe giren 2575, 2576, 2577 Sayılı Kanunlarla, ülkemizde yeni bir idari yargı düzeni oluşturulduğuna değinmiştik.

Bu düzen içerisinde Danıştay, üst derecede yargı yeri (temyiz merci) olarak yüksek idare mahkemesi niteliğini korurken, kanun koyucunun önemli gördüğü belli davalar yönünden özel görevli ilk derece yargı yeri durumunda kalmıştır.

İlk derecede, Genel görevli, idarî yargı yerleri olarak idarî mahkemeleri kurulmuş, bunların bakacağı bazı davaların ise, tek hâkimle çözülmesi öngörülmüştür. Tek hâkimle karara bağlanacak davalar temyiz incelemesinin dışında bırakılarak itiraz yoluna tâbi tutulmuş, itiraz merci sıfatıyla da Bölge İdare Mahkemelerine yer verilmiştir.

Böylece fiilen 20.7.1982 tarihinden itibaren işlemeye başlayan bu düzende, üst dereceli yargı kuruluşları olarak Danıştay ve Bölge İdare Mahkemeleri, İlk dereceli mahkeme niteliğinde ise; İdare ve Vergi Mahkemeleri ile (özel görevli) Danıştay yer almıştır.

Ancak bu arada, «tek hâkimlik» kurumunun İdare ve Vergi Mahkemeleri içinde düşünülmesi ve ayrı bir yargı yeri olarak değerlendirilmesi gerektiğini belirtmek isteriz.

IV — İDARİ YARGI YERLERİNİN GÖREVLERİ VE ARALARINDAKİ GÖREV SORUNU :

TC. Anayasasının 155. maddesinin 1. fıkrasında Danıştay'ın, İdari Mahkemelerce verilen ve kanunların başka bir idarî yargı merciine bırakmadığı karar ve hükümlerin son inceleme merci olduğu, kanunla gösterilen belli davalara da ilk ve son derece mahkemesi olarak bakacağı hükmü yer almıştır.

2575 Sayılı Danıştay Kanununun 23. maddesinde;

a) — Danıştay'ın, İdare ve Vergi Mahkemelerinden verilen kararlara karşı temyiz istemlerini inceleyeceği ve karara bağlayacağı,

b) — Bu kanunda yazılı İdarî davaları ilk ve son derece Mahkemesi olarak karara bağlayacağı belirtilmiş, aynı yasanın 24. maddesinde de, Danıştay'da ilk derece mahkemesi olarak görülecek davalar yasa koyucu tarafından uyuşmazlıkların önem derecesine göre tadadi ve tahdidi olarak sayılmıştır.

2575 Sayılı Kanunun 24. maddesinde;

Danıştay ilk derece mahkemesi olarak

a) — Bakanlar kurulu kararlarına,

b) — Müşterek kararnamelere,

c) — Başbakanca alınan kararlara,

d) — Bakanlıkların düzenleyici işleri ile kamu kuruluşları veya kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarınca çıkarılan ve ülke çapında uygulanacak düzenleyici işlemlere,

e) — Danıştay idarî dairelerince veya idarî işler kurulunca verilen kararlar üzerine uygulanan eylem ve işlere,

f) — Birden çok idare veya vergi mahkemesinin yetki alanına giren işlere bakacağı hükme bağlanmıştır.

Bu durumda; yukarıda maddede sayılanlar dışında kalan idarî uyuşmazlıklarda, niteliğine göre idare ve vergi mahkemelerine başvurulması gerektiği açıktır. Daha önce yayınlanmış kanunlarda yer alan «Bu konuda Danıştay'a başvurulması...» yolundaki hükümlerin bundan böyle aşağıda belirtilen ilk derece idarî mahkemeleri olarak anlaşılması gerekmektedir.

İdarî Yargı sistemi içinde yer aldığını belirttiğimiz ve idarî davalarda görev ve yetki sorunu doğmasına neden olan idarî mahkemelerin görevleri ise; 2576 Sayılı Kanunda ayrı ayrı belirtilmiştir.

2576 Sayılı Kanunun İdare Mahkemelerinin görevleri başlığını taşıyan 5. maddesinde;

1) — İdare Mahkemeleri, Vergi Uyuşmazlıkları ile ilk derecede Danıştay'da çözümlenecek olanlar dışındaki,

a) — İptâl davalarını,

b) — Tam yargı davalarını,

c) — Genel hizmetlerden birinin yürütülmesi için yapılan idari sözleşmelerden dolayı taraflar arasında çıkan uyuşmazlıklara ilişkin davaları çözümleneceği,.....

6. Maddesinde;

Vergi Mahkemelerinin;

a) — Genel bütçeye, İl Özel İdareleri, Belediye ve Köylere ait Vergi, Resim ve Harçlarla benzeri mâli yükümler ve bunlara ilişkin zam ve cezalar ile tarife uyuşmazlıklarını,

b) — 6183 Sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanununun uygulanmasından doğan uyuşmazlıkları,

c) — Diğer kanunlarla verilen işleri çözümleneceği hükme bağlanmıştır.

Aynı yasanın 7. maddesinde ise; Tek hâkimle çözümlenecek davalar belirtilmiş; Toplam 75.000 lirayı aşmayan tam yargı davaları ile kazançları götürü usulde tesbit edilen mükelleflerin sınıf ve derecelerinin tesbitine ilişkin işlemlere karşı açılan davalar ile her türlü vergi, resim, harç ve benzeri mâli yükümler ve bunların zam ve cezaları toplam 75 bin lirayı geçmeyen tarhlara karşı açılan davaların vergi mahkemesi hâkimlerinden biri tarafından çözümleneceği hükmü yer almıştır.

Bu maddeyi takip eden 8. maddede ise;

Bölge İdare Mahkemesinin görevleri sayılmış ve;

a) — Yargı çevresindeki idare ve vergi mahkemelerinde tek hâkim tarafından 7. madde hükümleri uyarınca verilen kararları itiraz üzerine inceleyeceği ve kesin olarak hükme bağlayacağı,

b) — Yargı çevresindeki idare ve vergi mahkemeleri arasında çıkan görev ve yetki uyuşmazlıklarını kesin karara bağlayacağı,

c) — Diğer kanunlarla verilen görevleri yerine getireceği belirtilmiştir.

Bu maddeler birlikte incelendiğinde; Yasa koyucu tarafından idarî yargıdaki görev yönünden idare mahkemelerinin genel görevli, vergi mahkemelerinin ise özel görevli mahkemeler şeklinde düşünüldüğü sonucuna ulaşılmaktadır.

Yargı çevremizde bulunan idare ve vergi mahkemelerine açılan dava dosyaları üzerinde yapılan araştırmalar sonucunda; ilk derece mahkemeleri arasında ve bunlarla Danıştay arasındaki, görev uyuşmazlığının Mahkemelerin yeni kurulmuş olması ve 2577 Sayılı İ.Y.U.K.'nun da yeni olduğu gözönüne alındığında, fazla olmadığı, yetki sorununun ise; oldukça büyük boyutta olduğu görülmektedir.

Vergi Mahkemelerinin görev alanı, 2576 Sayılı Kanunun 6. maddesiyle açık bir biçimde belirlenmiş olduğundan, idare ve vergi mahkemeleri arasında görev sorunu, genelde 6. ve 7. maddelerde yer alan «Benzeri mali yükümler» ile ilgili uyuşmazlıklardan doğmaktadır.

İlk derece mahkemelerinden (idare ve vergi mahkemeleri) yekdiğerrine görevsizlik nedeniyle gönderilen davalardan vereceğimiz örnekler de bunu teyit etmektedir.

..... Maliye ve Gümrük Bakanlığına karşı vergi mevzuu makina hakkında, tahakkuk ettirilen tevizli tarife üzerinden hesaplanarak tahakkukun buna göre düzeltilmesi isteğiyle İst. 4. İdare Mahkemesine açılan davanın görülüp çözümlenmesi 2576 Sayılı Kanunun 6/a maddesi uyarınca vergi mahkemesine ait bulunduğundan bahisle görev yönünden reddedilmiş ve dosya görevli vergi mahkemesine gönderilmiştir. (İst. 4. İd. M. E: 984/44 K: 984/16)

.....Babaeski V.D. Müdürlüğünün gelir vergisi mükellefiyeti kayıt tesesine ilişkin işleminin iptali dileğiyle idare mahkemesine açılan dava, 2576 Sayılı Kanunun 6/a maddesinde vergi mahkemelerinin görevlerini belirttiği, gelir vergisi mükellefiyeti kayıt tesisi yolundaki işlemin iptali isteği ile ilgili ihtilâfın çözümlenmesinin idare mahkemesinin görev alanı dışında bulunduğu gerekçesiyle görev yönünden reddilerek dosyanın ilgili vergi mahkemesine gönderilmesine karar verilmiştir. (İst. 4. İd. M. E: 985/28, K: 985/15)

İlk derece mahkemeleri ile Danıştay arasında da (Danıştay'ın ilk derecede baktığı işler 2575 Sayılı Danıştay K. 24. maddesinde tadadi ve tahdidi olarak belirlendiğinden) görev sorunu fazla değildir.

İlk derece yargı yerlerinden Danıştay'ın (2575 S. Kanununun 24. maddesi uyarınca) ilk derece mahkemesi olarak görev yaptığı konuda görevden reddederek Danıştay'a gönderme kararına iki örnek:

.....Üniversitelerarası Kurul Başk. ve İst. Teknik Üniversite Rektörlüğüne karşı Üniversite Doçentlik sınavı yönetmeliğinin 15. maddesi ile değişik 6. maddesi hükümlerine uyulmadan Kollokyum imtihanı yapan jürinin teşekkülünde yasallık bulunmadığı ileri sürülerek yapılan başvuruyu reddeden Üniversitelerarası Kurul Başkanlığı işleminin iptali isteğiyle açılan davada, İstanbul 3. İdare Mahkemesince; 2575 Sayılı Danıştay Kanununun «ilk derece mahkemesi olarak Danıştay'da görülecek davalar» başlığını taşıyan 24. maddenin (c) bendinde «yüksek öğretim kurulu, yüksek denetleme kurulu, öğrenci seçme ve yerleştirme merkezi, üniversitelerarası kurul kararlarına karşı açılacak iptal davalarının ilk derece mahkemesi olarak Danıştay'da çözümleneceği kurala bağlandığından bahisle dava görev yönünden reddedilmiş ve aynı yasanın 15. maddesinin 1/a bendi uyarınca, dosyanın görevli mahkeme olan Danıştay'a gönderilmesine karar verilmiştir. (İst. 3. İd. M. E: 984/392, K: 984/479)

.....Basın İlân Kurumu Genel Müdürlüğüne karşı, Basın İlân Kurumu ve Genel Müdürlüğünün ilân kurumunun teşkiline dair 1955 sayılı kanun uyarınca hazırlanan genel kurul kararının değiştirilmesi hakkındaki genel kurul kararının iptali isteği ile açılan dava İstanbul 2. İdare Mahkemesince; 2575 Sayılı Danıştay Kanununun, ilk derece mahkemesi olarak Danıştay'da görülecek davalar başlığını taşıyan 24. maddesinin (d) bendinde; Bakanlıkların düzenleyici işlemleri ile kamu kuruluşları veya kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarınca çıkarılan ve ülke çapında uygulanacak düzenleyici işlemlere karşı açılacak davalarının ilk derece mahkemesi olarak Danıştayda çözümleneceği kurala bağlandığı,

Olayda, iptali istenen işlem kamu kuruluşu olan Basın İlân Kurumu Genel Kurulunun ülke çapında uygulanacak düzenleyici işlemi olduğundan, yukarıda açıklanan yasa maddesi uyarınca görevli yetkili mercinin Danıştay olduğu gerekçesiyle dava görevden reddine ve 2576 sayılı Kanunun 15. maddesinin 1/a uyarınca dosyanın görevli ve yetkili

olan Danıştay'a gönderilmesine karar verilmiştir. (İst. 2. İd. M. E: 984/376, K: 984/503).

Danıştay'ın görevden reddederek dosyayı görevli ilk derece mahkemesine gönderdiği davalardan bir örnek:

Yükümlünün uzlaşma isteği nedeniyle Uzlaşma Komisyonu, Maliye Bakanlığından mukteza tayini istemiş ve uzlaşma talebini reddetmiş, Davacı Maliye Bakanlığı Gelirler Genel Müdürlüğü işlemine karşı Danıştay'da dava açmış, Danıştay 4. Dairesi;

.....isteğin Uzlaşma Komisyonunca uzlaşmanın temin edilemediği yolundaki kararına karşı açılmış olduğu, (Maliye Bakanlığı muktezasının idarî dava konusu olamayacağı) bu kararlara karşı açılacak davaların ilk derecede Danıştay'da incelenmesinin Danıştay'ın görevi dışında olduğu; 2576 sayılı kanunun 6. maddesine göre; Vergi Mahkemelerinin görevlerinin vergi uyuşmazlığının vergi, resim ve benzeri mâli yükümlerin ve tarh, tahakkuku ile zam ve cezaların kesilmesine ilişkin işlemler hakkında davaları ifade ettiği şeklinde bir anlam çıkmakta ise de 2575, 2576 ve 2577 sayılı kanunların birlikte incelenmesinden; Buradaki esas amacın vergi uyuşmazlıklarının, vergi resim ve harçlarla bunlara ilişkin zam ve cezalarla ilgili her türlü dava ve işleri ifade ettiği sonucuna varıldığı, gerçekten bir verginin tarh ve tahakkuku üzerine açılan davalara bakmakla vergi mahkemeleri görevli kılınırken, bu tarh ve tahakkuktan ayrılabilir nitelikte vergiye ilişkin idarî işlemler hakkında açılacak davaların, idare mahkemelerinde görülmesini kabul etmenin yukarıda sözü edilen kanunların sistem ve amacıyla bağdaşmayacağından bahisle ihtilâfın çözümünün Danıştay'ın görevi dışında bulunması nedeniyle görev yönünden reddine ve dosyanın görevli Sivas Vergi Mahkemesine gönderilmesine 15.10.1982 gününde oyçokluğuyla karar verilmiştir. (Danıştay 4. D. E: 982/16592, K: 982/3759)

V — İDARİ DAVALARDA YETKİ SORUNU VE KONU İLE İLGİLİ YASAL DÜZENLEMELER VE ÖRNEKLER :

Bir idarî uyuşmazlığın, coğrafî yer olarak ülkesinin neresindeki yargı yerinde görülerek çözümleneceği, bu işle görevli hangi mahkemede bakılacağıнын yetki sorunu olduğuna, değinmiştik. 2577 Sayılı İdarî Yargılama Usulü Kanununun 32, 37. maddeleri arasında idarî davalarda yetki konusu ayrı ayrı belirtilmiş ve 43. maddede görevsizlik ve yetkisizlik hallerinde yapılacak işlemler ayrıntılarıyla hükme bağlanmıştır.

İdarî davalarda yetki sorununun; İlke olarak ilk derece yargı yerleri (İdare ve Vergi Mahkemeleri) için söz konusu olabileceği, itiraz mercii olan Bölge İdare Mahkemeleri ile temyiz mercii olan Danıştay için yetkisizlik durumu olmaması gerektiği kanısındayız. Zira, Danıştay'ın yetki alanı Türkiye'yi kapsamaktadır. İtirazen inceleme yapan ve üst mahkeme durumunda olan Bölge İdare Mahkemesinin yetki alanı ise, yargı çevresi ile belirli olduğundan kendi yargı çevresi dışından gelen itirazlar hakkında (bu konuda yasada açık bir hüküm bulunmamasıyla beraber) yetkisizlik kararı değil, yetkili Bölge İdare Mahkemesine gönderme kararı verilmesi gerektiği görüşündeyiz.

2577 Sayılı İdarî Yargılama Usulü Kanununun (İ.Y.U.K.)

32. maddesinde: İdarî Davalarda Genel Yetki,

33. maddesinde; Kamu Görevlileri ile ilgili davalarda yetki,

34. maddesinde: Taşınmaz Mallarla ilgili davalarda yetki,

35. maddesinde; Taşınır Mallarla ilgili davalarda yetki,

36. maddesinde; Tam Yargı Davalarında yetki,

37. maddesinde; Vergi Davalarında Yetki Konularına ilişkin hükümler yer almıştır.

İdarî mahkemelerce, yetkisizlik konusunda verilen kararlardan örneklerle konuya açıklık getirmek istiyoruz.

2577 Sayılı İdarî Yargılama Usulü Kanununun İdarî Davalarda Genel Yetki başlığını taşıyan 32. maddesinde;

1) — Göreve ilişkin hükümler saklı kalmak şartıyla bu kanunda veya özel kanunlarda yetkili idare mahkemesinin gösterilmemiş olması halinde, yetkili idare mahkemesi, dava konusu olan idarî işlem veya idarî sözleşmeyi yapan idarî merciin bulunduğu yerdeki idare mahkemesidir.

2) — Bu Kanunun uygulanmasında yetki kamu düzenindedir. Ancak, İdarî sözleşmelerde, sözleşme ile yetkili mahkeme belirlenebilir, denilmektedir.

Bu hükme göre;

Özel yetki kurallarıyla mahkemenin belirtilmemiş olması halinde bu genel yetki kuralının uygulanacağı (yani işlemi yapan idarî merci-

in bulunduğu yer idare mahkemesi genel yetkili mahkeme olduğu) anlaşılmaktadır.

Başka bir anlatımla, 2577 Sayılı Yasa'nın 33-36. maddeleri arasında yer alan ve kesin olarak sayılan özel yetki halleri dışında tüm idarî davalarda genel yetki maddesi uygulanacaktır.

Bu görev konusunun, yetki kurallarından önce geldiğini, yani, yetki kurallarının uygulanabilmesi için öncelikle uyuşmazlığı çözümlemede o yargı yerinin görevli olmasının zorunlu olduğunu hatırlatmak isteriz.

2. fıkrada sözü edilen, idarî sözleşmeleri aktetme yetkisi, genelde devlet tüzel kişiliği adına Bakanlara, Valilere, diğer kamu tüzel kişilerinde ise; başlarındaki idarî otoritelere, Rektörlere, Genel Müdürlere, Belediye Başkanlarına ait olduğundan idarî sözleşmeyi yapan merciin belirlenmesinde güçlük bulunmamaktadır.

İşlemi yapan idarî merciin belirlenmesi konusunda ise; bazı güçlükler olup kamu kurum ve kuruluşları arası yetki genişliği, yetki devri, imza yetkisinin devri ve idarî vesayet gibi görev ve yetkilerin dağılımının gözönünde bulundurulması gerekmektedir.

Yerel yönetim yeriyle (İl Özel İdareleri, Belediyeler ve Köyler), görev ve yetki alanları bir ilin sınırları içinde kalan idareler (İETT, E.G.O. gibi tüzel kişiler) arasında çıkan idarî uyuşmazlıklarda yetkili mahkemelerin tespitinde sorun çıkmayacağı açıktır. Burada yetkili mahkemenin, işlemi tesis eden makamın bulunduğu yer idare mahkemesi olduğu kuşkusuzdur.

Valilik ve Kaymakamlığa ait işlemlerde ise; işlemin tesis şekline göre ayırım yapılması zorunludur.

a) — Yetki genişliği esasına göre; özellikle 5442 Sayılı İl İdaresi Kanununa göre, Valiliğin (veya Kaymakamlığın) merkezî idareden müstakil olarak işlem tesis etme yetkisi olduğundan, Valiliğin bu tür kesin işlemlerine karşı açılacak davalarda yetki sorunu yoktur. Nitekim, Polis vazife ve selâhiyetleri kanununa göre bir kahvehane veya işyeri kapatma işlemine karşı açılan davalar İstanbul İdare Mahkemesinde görülmekte ve çözüme bağlanmaktadır.

b) — Merkez İdareye bağımlı olarak tesis edilen işlemlerde; Bu tür işlemlerde sorun mevcuttur.

İşlemi tesis eden merci, (tebliğ eden, hatta emri veren) Valilik olduğu halde, işlemin asıl sahibi merkezi İdare (Bakanlık) olduğundan yetkili mahkemenin tespitinde kıstas ne olacaktır!

Burada; yetkili İdare Mahkemesinin tespitinde kıstasın, uyuşmazlık konusu idarî işlemin veya kararın, müstakilen Valilikçe tesis edilen kesin bir işlem olup olmadığının, başka bir anlatımla işlemin veya kararın Bakanlık onayıyla kesinlik kazanıp kazanmadığı hususunun araştırılması gerekecektir.

c) — Yetki Devri:

Hiyerarşik amirler kanununun imkân verdiği ölçüde yetkilerini alt birimlere verebilirler.

Merkezî idarede Bakanların, Müsteşara, Müsteşar Yardımcısına bazı yetkileri devretmesi, bu konudaki idarî yargı merciinin yetkisini etkilemeyeceği açıktır.

Ancak, taşra örgütündeki görevlilere yetki devri yapıldığında, (bunun kanuna uygun olarak yapılmış olması şartının mahkemece aranacağı tabiidir.) İşlemi yapan idarî merci taşra örgütü olduğundan, yetkili idare mahkemesi, taşra örgütünün bulunduğu yer idare mahkemesi olacaktır.

Kamu idare ve kurumlarının merkez hiyerarşisi dışında yer alan birimlerinin (taşra örgütlerinin) idarî tasarruflarında da; işlemin, merkezî idareden bağımsız olarak yapılmış olması hali ile merkezî idarenin genel veya özel emriyle yapılmış olması halinin, yetkili idarî mahkemesinin belirlenmesinde, ölçü olarak alınması gerektiği kanısındayız.

Nitekim; Okulların Millî Eğitim Bakanlığı hiyerarşisi içinde olduğu bilinmektedir. Ancak öğrencinin sınıfta bırakılmasına ilişkin işlem okul idaresinin müstakil bir işlemidir. Kesin bir işlemdir. (Üst makama başvurulması halinde değişmez.) İşte bu tür davalarda yetkili mahkeme sınıfta bırakılma işleminin tesis edildiği yer idare mahkemesidir.

Buna karşılık öğrencinin okuldan sürekli uzaklaştırılmasına ilişkin idarî işlem, Bakanlık Disiplin Kurulunca ve Bakanlığın onayı ile kesinleştiğinden bu tür bir işleme karşı açılan davada, Ankara İdare Mahkemesi yetkilidir.

2. Organlar
3. Kararlar
4. Personel

c — İdarî vesayet hâli;

Merkezî idarenin, kamu tüzel kişilerinin işlem ve eylemleri ile organları üzerindeki denetim yetkisinin idarî vesayet hali olduğu ma-lûmlarıdır. İdarî vesayet (denetleme) makamı idarî işlemi kural olarak onaylar veya reddeder veya istisnaen değiştirerek onar.

Bu üç hale göre yetkili yargı yeri değişmektedir.

1. Onama hali;

Vesayet makamı yerel yönetimin veya kamu kurumunun işlemini onayladığında, onaylama tasarrufu asıl işlemin yerine geçmeyeceğinden işlem onanmadan önce de hukukî varlığa sahiptir. Yürürlüğe girmesi vesayet makamının onayına kadar ertelenmiş durumdadır. Onaylanan işleme karşı açılan davanın, yerinden yönetim idaresinin bulunduğu ildeki idare mahkemesine olması gerekecektir. (Belediyenin yaptığı bir imâr plânının İmar İskân Bakanlığınca onanması.) Burada 3030 sayılı Büyükşehir Belediyelerinin yönetimi hakkındaki Kanun hükümlerinin ayrıca gözönünde bulundurulması gerektiğini belirtiriz.

2. Ret hali;

Vesayet makamı işlemi onamaz ve reddederse, artık yerinden yönetim idaresine ait bir işlem kalmadığından idarî davanın vesayet makamının bulunduğu yer idare mahkemesine açılması gerekecektir.

3. Yerel yönetimin, işlemi değiştirip onama hali ise;

Değişikliği yerel yönetimin benimsemesine bağlıdır. Benimserse yerel yönetimin bulunduğu yer idare mahkemesi yetkilidir. Benimsemez ve idare itiraz yoluna gider veya yargı yoluna başvurursa; vesayet makamının bulunduğu yer idare mahkemesi yetkilidir.

2577 Sayılı Kanununun 32/1. maddesine göre yetkisizlik kararlarına örnekler;

.....1983 yılı sicilinin olumsuz düzenlenmesine ilişkin Bakanlık İntihap Encümeni kararının iptali isteğiyle açılan davada;

Emniyet teşkilatı mensuplarının sicil düzenlenmesine ilişkin yönetmeliğin 22. ve devamı maddelerinin incelenmesinden, personelin sicil raporlarının düzenlendikten sonra Emniyet Genel Müdürlüğüne gönderileceği, bu raporların öncelikle iddiaların şekle ve yönetmelik hükmüne uygunluğunun inceleneceği, souçta yetkili sicil amirlerinin verdiği sicil olumlu veya olumsuz olarak kabul edileceğinin anlaşıldığı, aynı yönetmeliğin 29. maddesinde de, siciller hakkında kesin karar merciinin

bu encümen olduğu anlaşıldığından, 2577 sayılı kanununun 33. maddesinde sicillerle ilgili davalarda istisnai durum getirilmediği gerekçesiyle 2577 Sayılı Kanununun 32/1. maddesine göre işlemi tesis eden merciin, yani İçişleri Bakanlığının bulunduğu Ankara İdare Mahkemesine yetkili olduğuna karar verilmiş ve dosya yetkili Ankara İdare Mahkemesine gönderilmiştir. (İst. 1. İdare Mahk. E: 984/277, K: 984/437).

....Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğünün kararının iptali talep edildiğinden 2577 S.İ.U.U.K.nun 32/1. maddesi uyarınca işlemi tesis eden merciin bulunduğu (genel yetki) Ankara İdare Mahkemesinin yetkili olduğuna, ve dava dosyasının Ankara İdare Mahkemesine gönderilmesine karar verilmiştir. (İst. 3. İ.M.E: 984/613, K: 984/536)

....İst. Şişli Sağlık sitesi ikmal inşaatı hemşire koleji ve asistan lojmanı ve konferans salonu ile ilgili yeni ihale yapılmasına ilişkin işlemin iptali isteğiyle açılan davada; iptali istenilen ihaleyle ilgili işlem Bayındırlık ve İskân Bakanlığınca tesis edildiği gerekçesiyle 2577 Sayılı İ.Y.U.K. nun 32/1. mad. göre yetki yönünden ret, dava dosyasının Ankara İdare Mahkemesine gönderilmesine karar verilmiştir. (İst. 1. İ.M.E: 983/266, K: 984/40)

....Yugoslavya'da mevcudiyeti tesbit edilemeyişi sebebiyle millileştirme işleminin ispat edilemediğinden bahisle bedel taleplerinin reddine dair Maliye ve Gümrük Bakanlığı takdir ve tevzi komisyonu başkanlığı kararının iptali isteğiyle açılan dava, 2577/32-1'e göre yetki yönünden reddedilerek Ankara İdare Mahkemesine gönderilmiştir. (İst. 3. İ.M. E: 984/363, K: 984/488)

...Eczane ruhsatı verilmesi isteğinin reddine ilişkin işleme karşı açılan dava, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığınca tesis edilmiş olması nedeniyle 2577 Sayılı İ.Y.U.K.nun 32/1. mad. uyarınca yetki yönünden red ve dosyanın Ankara İdare Mahkemesine gönderilmiştir. (İst. 2. İ.M. E: 984/4, K: 984/295)

....İstanbul Barosu avukatlarından olan bir kişinin baro levhasından silinmesine, avukatlık ruhsatının geri alınmasına dair İstanbul Barosu Yönetim Kurulu tarafından verilen ve Türkiye Barolar Birliği ve Adalet Bakanlığınca onaylanmak suretiyle kesinleşen işlemin iptali isteğiyle açılan dava, 2577 Sayılı İ.Y.U.K.nun 32/1. mad. uyarınca yetki yönünden red ve Ankara İdare Mahkemesine gönderilmiştir. (İst. 4. İ.M. E: 984/139, K: 984/48)

...Spor Kulübü sporcularının sigortalı olup olmadıklarının tesbitine ilişkin Futbol Federasyonu kararının iptali isteğiyle açılan dava, İşlem Gençlik ve Spor Bakanlığı Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğünün Futbol Federasyonu tarafından tesis edildiğinden 2577 Sayılı İ.Y.U.K. nun 32/1'e göre davalı idarenin bulunduğu yer idare mahkemesi olan Ankara İdare Mahkemesi yetkili görülmüş ve dosya Ankara İdare Mahkemesine gönderilmiştir. (İst. 3. İd. M. E: 984/347, K: 984/451)

2577 Sayılı Kanununun 32. maddesinin 2. fıkrasında ise;

Yetkinin kamu düzeninden olduğu belirtilmiş ancak idarî sözleşmelerde yetkili mahkemenin sözleşme ile belirlenebileceği hükmü getirilmekle istisnai bir durum sağlanmış, yani idari sözleşmelerde taraflara bir irade serbestisi tanınmıştır.

Nitekim, İstanbul Devlet Opera ve Bale sanatçılarından sözleşmeli personel olarak görev yapanların açtığı dava, sözleşmede yetki yönünden özel hüküm bulunması nedeniyle İstanbul 3. İdare Mahkemesinde görülmüştür. (3. İd. Mahk. E: 983/326 K: 984/393)

İdarî davalarda genel yetki kuralını belirleyen 32. maddeyi takip eden maddelerde özel yetki kuralları belirlenmiş ve sırasıyla;

Kamu görevlileriyle ilgili davalarda yetki başlığını taşıyan 33. madde;

1) — Kamu görevlilerinin atanması ve nakilleriyle ilgili davalarda mahkeme, kamu görevlilerinin yeni görev yeri idare mahkemesidir.

2) — Kamu görevlilerinin görevlerine son verilmesi, emekli edilmeleri, veya görevden uzaklaştırılmaları ile ilgili davalarda yetkili mahkeme, kamu görevlisinin son görev yaptığı yer idare mahkemesidir.

3) — Kamu görevlilerinin parasal hakları ile ilgili konulardan doğan davalarda yetkili mahkeme, kamu görevlisinin görevli bulunduğu yer idare mahkemesidir, hükmü yer almıştır.

Bu madde ile, kamu görevlilerince açılacak davalarda, yeni görev yeri, son görev yeri ve görevli bulunduğu yer idare mahkemesi olmak üzere yetki kuralları getirilmiştir. Ancak bu maddede sayılmayan işlem-

ler yönünden yukarıda değindiğimiz genel yetki kuralı yani 32. maddenin 1. fıkrasının uygulanması gerektiği tabiidir. (2575 Sayılı Danıştay Kanununun 24. maddesi hükmü saklı).

Örnekler:

...İstanbul Emniyet teşkilatında görevli personelin, Burdur Emniyet kadrosuna atanması işlemine karşı açtığı dava yetki yönünden reddedilerek 2577 Sayılı Kanunun 33/1. maddesi uyarınca kamu görevlisinin yeni görev yeri olan Burdur ilinin bağlı olduğu Antalya İdare Mahkemesine, (2. İd. Mah. E: 983/359, K: 984/639),

...İstanbul ilinde öğretmen iken Gümüşhane, Bayburt ilçesine atanan öğretmenin davası yetki yönünden Trabzon İli İdare Mahkemesine, (2. İd. Mahk. E: 984/292, K: 984/397),

...Tekel Genel Müdürlüğünde görevli bir personelin Siirt iline atanması işlemine karşı açtığı davada yetki yönünden ilin bağlı olduğu Diyarbakır İli İdare Mahkemesine gönderilmiştir. (4. İd. Mahk. E: 984/277, K: 985/21),

...Erzincan Emniyet kadrosunda görevli polis memuru iken devlet memurluğundan çıkarma cezası ile tecziyesine ilişkin karara karşı açılan dava,

2577 Sayılı İ.Y.U.K.nun 33. maddesinin 2. bendine göre; kamu görevlilerinin görevden uzaklaştırılmaları ile ilgili davalarda yetkili mahkemenin kamu görevlisinin son görev yaptığı yer İdare Mahkemesi olduğunun hükme bağlandığı, emniyet kadrosunda polis memuru olarak görev yapmakta iken, yüksek disiplin kurulu kararı ile devlet memurluğundan çıkarılmış olduğu, dolayısıyla görevinin sona erdiği anlaşıldığından, ihtilâfı çözümlenmek yetkisi son görev yaptığı yer idare mahkemesi olduğu gerekçesiyle yetki yönünden ret ve dosyanın aynı yasanın 15. maddesinin 1/a bendi uyarınca Erzincan ilinin bağlı olduğu Sivas İli İdare Mahkemesine gönderilmesine karar verilmiştir. (İst. 4. İ.M. E: 984/18, K: 984/5),

...Adana'da İlk Öğretim Müfettişi olan davacı'nın hastalığı sebebiyle İstanbul'dan Ankara'ya tedavi için gidiş geliş yol paralarının tarafına ödenmesine ilişkin işlemin iptali isteğiyle açılan dava;

2577 Sayılı Kanununun 33. maddesinin 3. bendinde «Kamu Görevlilerinin parasal hakları ile ilgili konulardan doğan davalarda, yetkili mahkemenin kamu görevlilerinin görevli bulunduğu yer idare mahkemesi olduğunun hükme bağlandığı,

Olayda, davacının Hacettepe Tıp Fakültesi'nde tedavi edilmiş olması nedeniyle, tedavi yolluğu verilmesi isteğinin reddine dair, İstanbul Millî Eğitim Müdürlüğü işleminin iptali isteğiyle açılan bu davanın görülüp çözümlenmesi; kamu görevlilerinin parasal hakkı ile ilgili olması nedeniyle İstanbul İdare Mahkemesinin yetki alanı dışında bulunduğu gerekçesiyle yetki yönünden ret ve dosyanın davacının görevli bulunduğu yer olan Adana İdare Mahkemesine gönderilmesine karar verilmiştir. (İst. 4. İ.M. E: 984/2, K: 984/1).

TAŞINMAZ MALLARA İLİŞKİN DAVALARDA YETKİ

Madde 34;

İmar, kamulaştırma, yıkım, işgal, tahsis, ruhsat ve iskân gibi taşınmaz mallarla ilgili mevzuatın uygulanmasında veya bunlara bağlı her türlü haklara veya kamu mallarına ilişkin idarî davalarda yetkili mahkeme, taşınmaz malların bulunduğu yer idare mahkemesidir.

Örnek:

...Gebze Darıca mevkiinde kayıtlı taşınmaz malın kamulaştırılmasına ilişkin işlemin iptali isteğiyle açılan dava,

2577 Sayılı Kanununun 34. maddesi uyarınca olayda, taşınmaz malın Gebze Darıca mevkiinde bulunması sebebiyle yetkili Mahkemenin Gebze'nin yargı çevresi bakımından bağlı bulunduğu Sakarya İdare Mahkemesi olduğu gerekçesiyle yetki yönünden ret, dosyanın Sakarya İdare Mahkemesine gönderilmesine karar verilmiştir. (İst. 1. İ.M. E: 984/291, K: 984/440),

TAŞINIR MALLARA İLİŞKİN DAVALARDA YETKİ :

Madde 35;

El koyma ve istimval gibi taşınır mallara ilişkin davalarda yetkili mahkeme, taşınır malın bulunduğu yer idare mahkemesidir.

Örnek:

...Mimar Sinan Üniversitesi Rektörlüğünün kıymetli tabloları, istimvaline karşı açılan dava İst. 2. İdare Mahkemesinde görülerek çözümlenmiştir. (İst. 2. İ.M. E: 982/437, K: 984/168).

TAM YARGI DAVALARINDA YETKİ :

Madde 36;

İdare sözleşmelerden doğanlar dışında kalan tam yargı davalarında yetkili mahkeme sırasıyla;

a) — Zararı doğuran İdarî uyuşmazlığı çözümlemeye yetkili,

b) — Zarar, bayındırlık ve ulaştırma gibi bir hizmetten veya idarenin herhangi bir eyleminden doğmuş ise, hizmetin görüldüğü veya eylemin yapıldığı yer,

c) — Diğer hallerde davacının ikametgâhının bulunduğu yer idare mahkemesidir.

Maddenin (a) bendi yalnızca idarî işlemlerden kaynaklanan tam yargı uyuşmazlıkları kapsamaktadır. Zarara yol açan idarî işleme karşı açılacak iptal davasına bakmaya yetkili idare mahkemesinin tam yargı davasını da çözümlemeye yetkili olacağı belirtilmek suretiyle bağımsız yetki kuralı getirilmiş olmayıp, 2577 Sayılı İ.Y.U.K. nun 32. maddesine atıf yapılmaktadır.

Bu durumda, ilgilinin zarara uğramasına neden olan işlem 2577 Sayılı İ.Y.U.K. nun 32. maddesi kapsamına girmekte ise, tam yargı davasının da işlemi yapan idarî merciin bulunduğu yer idare mahkemesi olması gerekmektedir.

(b) bendi ise; idarî eylemlerden doğan tam yargı davalarında yetki konusu düzenlenmiştir. Bayındırlık ve Ulaştırma hizmetlerinin ayrıca sayılmasının nedenini ise; çok ender durumlarda da olsa hizmetin yapıldığı yer ile zararın meydana geldiği yerin farklı olabileceğinden kaynaklandığı görüşündeyiz. Örneğin, farklı bölge idare mahkemesinin yargı çevresinde yapılmakta olan bir baraj inşaatında; genel olarak zara-

rın meydana geldiği yer idare mahkemesinin yetkili olması gerekirken maddede özel hüküm getirilmiş olduğundan hizmetin görüldüğü yer idare mahkemesi olacaktır.

(c) bendinde yer alan diğer haller deyimiyle tam yargı davalarından hangilerinin amaçlandığı açıklığa kavuşturulmamıştır.

VERGİ UYUŞMAZLIKLARINDA YETKİ :

Madde 37;

Bu kanuna göre vergi uyuşmazlıklarında yetkili mahkeme;

a) — Uyuşmazlık konusu vergi, resim, harç ve benzeri malî yükümleri tarh ve tahakkuk ettiren, zam ve cezaları kesen,

b) — Amme Alacaklarının tahsil usulü hakkında kanunun uygulanmasında ödeme emrini düzenleyen,

c) — Diğer uyuşmazlıklarda dava konusu işlemi yapan,

Dairenin bulunduğu yerdeki vergi mahkemesidir.

ÖRNEKLER :

...Maliye ve Gümrük Bakanlığına karşı, tecil talebinin vadesinde yapılmadığı nedeniyle istenen gecikme zammına vaki itirazlarına 60 günlük süre içinde cevap verilmemek suretiyle tesis edilen olumsuz işlemin iptali istemiyle açılan dava, idare mahkemesince;

2576 Sayılı Kanunun 6. maddesi (a) bendinde; Genel bütçeye, İl Özel İdarelerine, Belediye ve Köylere ait vergi, resim ve harçlarla mali yükümler ve bunlara ilişkin zam ve cezalar ile tarife uyuşmazlıklarının vergi mahkemelerinde çözümleneceği öngörüldüğü gerekçesiyle, 2577 Sayılı Kanunun 15. maddesinin 1. fıkrası uyarınca davanın görev ve yetki yönünden reddine, karar vermiş ve dosya 2577/37 maddesine göre görevli ve yetkili mahkeme olan İstanbul Vergi Mahkemesine gönderilmiştir. (İst. 1. İ.M. E: 984/100, K: 984/165),

...İstanbul Belediye Başkanlığına karşı 1983 yılı için adına salınan 40.000 TL. tabela asma ve bakım vergisine ilişkin ihbarnamenin iptali istemiyle idare mahkemesine açılan dava, 2576 sayılı Kanununun 5. maddesinde, idare mahkemelerinin, 6. maddesinde ise, vergi mahkemelerinin hangi uyuşmazlıkları çözümleyeceğinin hükme bağlandığı, konunun vergiye ilişkin olması sebebiyle ihtilâfın çözümünün vergi mahkemesine ait olduğu gerekçesiyle 2577 Sayılı İ.Y.U.K.nun 37. maddesi uyarınca dosya görevli ve yetkili İstanbul Vergi Mahkemesine gönderilmesine karar verilmiştir. (İst. 2. İd. Mahk. E: 984/125, K: 984/169).

GÖREVSİZLİK VE YETKİSİZLİK HALİNDE YAPILACAK İŞLEM

Görevsizlik veya yetkisizlik kararında belirtilen mahkemenin veya Danıştay'ın bu kararı benimsememesi halinde doğacak sorun 2577 Sayılı İ.Y.U.K. nun 43. maddesinde çözümlenmiştir. Bu maddeye göre;

1) — İdare ve Vergi Mahkemeleri, İdarî yargının görev alanına giren bir davada görevsizlik veya yetkisizlik sebebiyle davanın reddine karar verirlerse dosyayı Danıştay'a veren görevli ve yetkili idare veya vergi mahkemesine gönderirler.

a) — Görevsizlik sebebiyle gönderilen dosyalarda Danıştay davayı görevi içinde görmezse dosyanın yetkili ve görevli mahkemeye gönderilmesine karar verir.

b) — Görevsizlik veya yetkisizlik sebebiyle dosyanın gönderildiği mahkeme kendisini görevsiz veya yetkisiz gördüğü takdirde, sözkonusu mahkeme ile görevsizlik veya yetkisizlik kararını veren mahkeme aynı Bölge İdare Mahkemesinin yargı çevresinde ise, uyuşmazlık Bölge İdare Mahkemesince, aksi halde Danıştay'da çözümlenir.

2) — Görev ve yetki uyuşmazlıklarında Danıştay ve Bölge İdare Mahkemesince verilen kararlar ilgili mahkemelere bildirilir ve bu husus taraflara tebliğ olunur.

3) — Danıştay ve Bölge İdare Mahkemesince görev ve yetki uyuşmazlıkları ile ilgili olarak verilen kararlar kesindir.

4) — Bu madde hükümleri gereğince verilen kararlar ile görevli ve yetkili kılınan mahkemeye yeniden dava açılması halinde harç alınmaz.

5) — İdare ve Vergi Mahkemelerinde yetkisizlik itirazı yapılmadığı takdirde temyiz ve itiraz aşamasında yetki itirazında bulunulmaz hükmü yer almıştır.

Bu hükmün uygulanmasına ilişkin olarak, görevsizlik veya yetkisizlik kararı veren mahkemelerin aynı Bölge İdare Mahkemesinin yargı çevresi içinde olması sebebiyle İstanbul Bölge İdare Mahkemesince verilen «Görevli Mahkemenin belirlenmesi» kararına bir örnek;

Tecil isteminin zamanında yapılmaması nedeniyle istenen gecikme zammına ilişkin vergi dairesi işleminin iptali ve gecikme zammının terkinin dileğiyle Maliye ve Gümrük Bakanlığı'na karşı idare mahkemesine açılan dava, İstanbul 1. İdare Mahkemesince 23.2.1984 gün ve K: 984/165 sayılı kararıyla görev yönünden red ve dosyanın vergi mahkemesine gönderilmesine karar verilmiş,

İstanbul 3. Vergi Mahkemesi ise, 10.5.1984 tarih ve 1984/429 sayılı kararı ile davanın gecikme zammına neden olan Bakanlık görüşünden kaynaklandığı, Bakanlığın tecil talebini reddetmesinin idarî bir işlem olduğu gerekçesiyle görevsizlik kararı vermiş ve 2577 Sayılı İ.Y.U.K. nun 43. maddesinin 1/b fıkrası uyarınca görevli mahkemenin belirlenmesi için dava dosyası Bölge İdare Mahkemesine gönderilmiştir. Bunun üzerine, İstanbul Bölge İdare Mahkemesince E: 984/884, K. 984/4555 sayılı kararlar; Uyuşmazlığın 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsili Usulü Hakkındaki Kanununun uygulanmasından doğmuş bulunması sebebiyle, çözümünün Vergi Mahkemesinin görevi içinde olduğuna, 3. Vergi Mahkemesinin yetkili kılınmasına, dosyanın 3. Vergi Mahkemesine gönderilmesine ve durumun 1. İdare Mahkemesine bildirilmesine karar verilmiştir.

Farklı Bölge İdare Mahkemesinin yargı çevresindeki İdare ve Vergi Mahkemesince verilen görevsizlik ve yetkisizlik hallerinde ise; görevli ve yetkili mahkemeyi belirleme yetkisi Danıştay'a ait olup, bu şekilde verilen Danıştay kararlarından bir örnek;

Danıştay 10. Dairesi yetkili yargı yerinin belirlenmesi kararı.

ÖRNEKLER :

....sicilinin olumsuz düzenlenmesiine ilişkin İçişleri Bakanlığı İntihap Encümeni kararının iptali isteğiyle açılan davada Ankara İdare

Mahkemesi ile İstanbul İdare Mahkemesi arasında, 2577 Sayılı İ.Y.U.K. nun 32. maddesi uyarınca işlemi tesis eden merciinin tesbiti konusunda yetki sorunu ortaya çıktığından, aynı yasanın 43. maddesi uyarınca yetkili mahkeme Danıştay'ca belirlenmiş ve «Emniyet Teşkilatı Mensuplarının sicillerinin düzenlenmesine ilişkin yönetmelik hükümlerine göre usulüne uygun olarak düzenlenen sicil raporlarının Emniyet Genel Müdürlüğüne gönderildiği, intihap komisyonunca durumun değerlendirilerek ilgilinin olumlu veya olumsuz sicil aldığı tebliğ edildiğine, itiraz halinde bu komisyonca yeniden değerlendirildiğine göre, işlemin Emniyet İntihap Komisyonunca tesis edildiğinin kabulünün zorunlu olduğu gerekçesiyle işlemin tesis edildiği yer idare mahkemesi olan Ankara İdare Mahkemesi yetkili bulunduğuna karar verilmiştir. (Danıştay 10. D. K: 984/781),

ÖRNEK:

İstanbul Büyük Şehir Belediyesi tarafından Maliye ve Gümrük Bakanlığına karşı İst. Belediyesine ait Çubuklu gaz depolarında bulunan kibritlerin Tekel Genel Müd. tahsisine ilişkin işlemin iptali isteğiyle Ankara İdare Mahkemesine açılan dava;

Uyuşmazlığın 2577 Sayılı İ.Y.U.K.nun 35. maddesi kapsamına girdiğinden bahisle, taşınır malın bulunduğu yer idare mahkemesinde görülmesi için yetki yönünden reddederek dosya İstanbul İdare Mahkemesine gönderilmiştir.

İst. İdare Mahk. ise; tasfiyeye tabi tutulacak hale gelen malın 1615 sayılı yasanın 2419 sayılı kanun ile düzenlenen geçici 8. maddesi hükmü uyarınca Maliye ve Gümrük Bakanlığınca genel bütçeli bir idare olan Tekel Genel Müdürlüğünün tahsisine ilişkin olan işlem Maliye ve Gümrük Bakanlığınca tesis edildiğinden, yetkili mahk. 2577 sayılı yasanın 32. maddesine göre işlemi tesis eden yer idare mahkemesi olduğu gerekçesiyle;

2577 Sayılı Kanununun 15/1. fıkrasına göre yetki yönünden reddedilerek, aynı kanununun 43. maddesinin 1. fıkrası (b) bendi uyarınca yetkili mahkeme belirlenmek üzere dosyayı Danıştay Başkanlığına göndermiştir.

(Danıştay 10. Dairesi; emsali bir olayda verdiği E: 983/1058, K: 983/1584 sayılı kararlar, bu konuda işlemi ~~taahsis~~ tesis eden yer mahkemesi)

si yani Ankara İdare Mahk. yetkili kılmıştır.) (İst. 1. İdare Mahk. E: 982/916, K: 985/11).

Öte yandan; Görevden red kararı verilirken mahkemeye bu konuda görevli merciin de ayrıca bildirilmesi gerekmektedir. Nitekim, 12. Vergi Mahkemesinin görevsizlik kararında görevli merci belirtilmediğinden uyuşmazlık mahkemesi E: 984/25, K: 984/25 sayılı kararıyla olumsuz görev uyuşmazlığı doğmadığından bahisle başvurunun reddine karar vermiştir.

Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından İstanbul Belediye Başkanlığına karşı, davacı tarafından ödenen kaynak suyu harcının vergilendirilmede hata yapıldığı ileri sürülerek iadesi isteğiyle açılan davada; İst. 12. Vergi Mahkemesince;

Tarh, tahakkuk, tahsil safhasında dava konusu yapılmayarak kesinleşen bir vergi alacağının tahsil edildikten sonra vergi mahkemesinde dava konusu yapılmasının mümkün olmadığı gerekçesiyle 2577/4-15. 1-a mad. uyarınca görev ve yetki yönünden reddine karar verilmiş,

Davacı vekili konunun İstanbul Yüksek Dereceli Hukuk Hâkimliği'nin 10/5/1983 gün ve 982/51, 983/25 sayılı kararıyla görev yönünden reddedildiği, ihtilâfın hallinin idarî yargı mercii (vergi mahkemesi) olduğuna karar verildiği, vergi mahkemesi ise görev ve yetki yönünden keza davasını reddettiği, olumsuz görev uyuşmazlığın doğduğunu ileri sürerek uyuşmazlık mahkemesine başvurmuştur.

Uyuşmazlık mahkemesi ise;

İst. 12. Vergi Mahkemesi 31/5/1984 gün ve 984/527 sayılı kararında, idarî yargı yerinin görev alanı dışında olduğu gerekçesiyle yargı yolunu değiştirecek biçimde davanın görev yönünden reddine karar verilmemiş, dava açılırken idarî yargıdaki görev bölümüne uyulmadığı için davanın görev ve yetki yönünden reddi kararlaştırılmış olduğundan bahisle, yargı yolunu değiştiren bir görevsizlik kararı olmadığı dolayısıyla 2247 Sayılı Kanununun 14. maddesinde öngörülen olumsuz görev uyuşmazlığı doğmadığı gerekçesiyle başvurunun reddine karar verilmiştir. (Uyuşmazlık Mah. Hukuk Böl. E: 984/25, K: 984/25).

SONUÇ OLARAK : Bu açıklamalardan anlaşılacağı üzere 2575, 2576 ve 2577 sayılı yasalarda idarî yargı yerlerinin görevleri ayrıntılarıyla belirtilmiş olduğundan, görev sorunu fazla değildir.

Ancak, verdiğimiz örneklerin çokluğundan da anlaşılacağı gibi, yetki sorunu büyük boyutlarda olup, idarî davalardaki «Genel Yetki Kuralı», Bakanlıkların tamamının, tüzel kişiliği haiz genel müdürlüklerin büyük çoğunluğunun Ankara'da bulunması sebebiyle bir yandan Ankara İdare Mahkemesinin işleri çoğalmakta, diğer yandan da yasa koyucunun yerel mahkemelerin kurulması suretiyle vatandaşın bulunduğu yerde dava açma kolaylığı sağlanması amacına ters düşmektedir. Ankara İdare Mahkemesinin bu konuya ilişkin iş hacmi gözönüne alınarak ve yerel mahkemelerin kurulmasındaki amaç doğrultusunda yeni bir düzenleme yapılması zorunlu hale gelmiştir. Ancak bu konuda yeni düzenleme yapılırken, genel yetkinin, Bakanlık veya müstakil Genel Müdürlüğün ildeki bölge düzeyindeki örgütünün bulunduğu yer idare mahkemesine tanınip, önemli görülen istisnai hallerde özel yetki maddesi sevkedilerek yetki sorununun azaltılması dileğimizdir.

Kaynakça :

- Baki KURU: «Medenî Usul Kitabı», Ankara, 1983, 4. bası.
- Yüksel ESİN - Kâzım YENİCE; «İdari Yargılama Usulü», Ankara, 1983.